

informe de la comunicació a Catalunya 2000



inCOM
Institut de la Comunicació



Universitat
Autònoma
de Barcelona

INFORME DE LA COMUNICACIÓ A CATALUNYA 2000

Maria Corominas
Miquel de Moragas Spà
(editors)

Institut de la Comunicació
Universitat Autònoma de Barcelona

Amb el suport de:
Generalitat de Catalunya

Amb el patrocini de:
al-pi
Gas Natural SDG
El Periódico de Catalunya

Amb la col·laboració de:
Diputació de Barcelona
Fundació Jaume Bofill
Infoadex

Informe de la comunicació a Catalunya 2000 / Maria Corominas, Miquel de Moragas Spà (eds.). -- Bellaterra : Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, 2000.
ISBN 84-699-2574-1

I. Corominas, Maria II. Moragas Spà, Miquel de 1. Comunicació -- Catalunya -- Anuaris -- 2000 2. Mitjans de comunicació -- Catalunya -- Anuaris -- 2000 3. Comunicació -- Catalunya -- aspectes socials 4. Comunicació -- Catalunya -- aspectes polítics 4. Comunicació -- Catalunya -- ètics i morals 5. Comunicació i Cultura -- Catalunya 6. Informació -- Tecnologia -- Catalunya

301.153 (467.1)"2000"

Coordinació general

Maria Corominas

Director de l'InCom

Miquel de Moragas Spà

Consell de redacció

Maria Corominas

Miquel de Moragas Spà

Daniel E. Jones

Bernat López

Gemma Larrègola

Secretaria de redacció

Josep Àngel Guimerà i Orts

Marta Civil

Ana Belén Moreno

Correcció i assessorament lingüístic

Oriol Gibert

Gemma Casamajó

Josep Saurí

Edició i disseny

Miquel Gómez

Xavier Martínez Chico

Nando Salvà

Eduardo Ramos

Mario Moya

Impressió i encuadernació

Novoprint

Dipòsit legal

B-26.558-2000

Autors

Salvador Alsius
Laura Bergés
Montse Bonet
Lluís Bonet i Agustí
Héctor Borrat
Lluís de Carreras i Serra
Marta Civil
Maria Corominas
Matilde Delgado
David Domingo
Anna Fajula
Xavier Ferràndiz Bofill
Rosa Franquet
Philipp Fürst
M. Antònia Galceran
Núria García
Josep Gifreu
Josep Lluís Gómez Mompert
Román Gubern
Josep Àngel Guimerà i Orts
Daniel E. Jones
Gemma Larrègola

Bernat López
Joan Majó
Xavier Marcet
Enric Marín i Otto
Josep M. Martí
Rosario de Mateo
Miquel de Moragas Spà
Llúcia Oliva
Emili Prado
Núria Puig
J. Vicenç Rabadan
Natividad Ramajo
Esteve Rimbau
José M. Ricarte
David Roca
Marta Sabater
Jordi Sànchez
Maite Soto
Casimiro Torreiro
Joan Manuel Tresserras
David Vidal Castell
Pere Vila i Fumàs

INFORME DE LA COMUNICACIÓ A CATALUNYA 2000

Presentació	6
Miquel de Moragas Spà, Maria Corominas	
Introducció	9
Miquel de Moragas Spà, Maria Corominas	
Part I	
LA SITUACIÓ DELS MITJANS	
(Informes, estadístiques, interpretacions)	
1. La premsa	17
Josep Lluís Gómez Mompart, David Vidal Castell	
2. La ràdio	43
Josep M. Martí, Montse Bonet	
3. La televisió	67
Emili Prado, Matilde Delgado, Núria García, Gemma Larrègola	
4. La publicitat	91
José M. Ricarte, David Roca, Anna Fajula, Philipp Fürst	
5. El sector cinematogràfic	113
Esteve Riambau, Casimiro Torreiro	
6. Grups de comunicació	125
Rosario de Mateo, Laura Bergés, Núria Puig, Marta Sabater	
7. Tres indústries culturals d'edició discontinua: editorial, fonogràfica, videogràfica	145
Daniel E. Jones	
8. Multimèdia i Internet	167
Rosa Franquet, Matilde Delgado, Natividad Ramajo, Maite Soto	
9. Les telecomunicacions	185
Pere Vila i Fumàs, Xavier Ferràndiz Bofill	
10. La comunicació local	213
Observatori de la Comunicació Local (J. Vicenç Rabadan, Montse Bonet, Josep Àngel Guimerà i Orts, Miquel de Moragas Spà, David Domingo, Bernat López)	
11. Les polítiques de comunicació	243
Miquel de Moragas Spà, Bernat López	
12. La llengua	259
Maria Corominas, Llúcia Oliva	

13. La Xarxa a la premsa, la premsa a la Xarxa	275
Héctor Borrat	

Part II

PROSPECTIVA EN COMUNICACIÓ

Grans tendències

14. Comunicació i pensament estratègic a l'empresa	295
Xavier Marcet	
15. Dret a la informació i ètica periodística	303
Salvador Alsius	
16. La Unió Europea i la Societat de la Informació	311
Joan Majó	
17. La imatge en la societat de la informació	321
Román Gubern	
18. L'impacte cultural de les noves tecnologies	329
Enric Marín i Otto, Joan Manuel Tresserras	
19. L'espai català de comunicació en l'era digital	339
Josep Gifreu	
20. Nous reptes per a les polítiques culturals a Catalunya	347
Lluís Bonet i Agustí	
21. El control democràtic de la televisió	359
Lluís de Carreras i Serra	
22. Comunicació política i noves tecnologies	371
Jordi Sànchez	

Part III

DOCUMENTACIÓ I ESTUDIS

23. Documentació i estudis	381
23.1. Selecció bibliogràfica (1999)	382
M. Antònia Galceran	
23.2. Recull de tesis doctorals llegides a Catalunya (1998 i 1999)	389
Marta Civil	
23.3. Estudis universitaris	392
Marta Civil, Josep Àngel Guimerà i Orts	
23.4. Webs d'interès	393
Marta Civil, Josep Àngel Guimerà i Orts	

LES POLÍTQUES DE COMUNICACIÓ

**Miquel de Moragas Spà
Bernat López**

Institut de la Comunicació
i Departament de Periodisme
i de Ciències de la Comunicació
(Universitat Autònoma de Barcelona)

A final del segle XX, les polítiques de comunicació a Catalunya estan marcades per dos grans factors: la influència de la Unió Europea en l'àmbit legislatiu i com a marc de referència de les tendències a seguir, i la importància creixent de les accions encaminades a la construcció de la societat de la informació. Aquest capítol analitza els aspectes principals de les polítiques de comunicació de la segona meitat dels anys 90 en els àmbits català, estatal i europeu, tot distingint-ne les àrees d'aplicació més importants: indústries culturals, audiovisual, telecomunicacions i societat de la informació.

La construcció de l'anomenada societat de la informació ha generat iniciatives encaminades a regular el creixement i l'impacte del macrosector de la comunicació

1. Introducció

El període comprès entre 1996 i 2000 s'ha caracteritzat per una gran activitat en el camp de les polítiques de comunicació tant a la Unió Europea (UE) com a l'Estat espanyol i Catalunya¹. Aquesta dinamisme es deu a la importància cada cop més gran que ha adquirit el macrosector de la comunicació dins de les societats de capitalisme avançat, fet que l'ha convertit en un agent estratègic per al desenvolupament polític, econòmic i social dels països i regions de la UE. Així mateix, el procés de construcció de l'anomenada societat de la informació ha generat un gran nombre d'iniciatives encaminades a regular-ne el creixement i l'impacte sobre les societats europees.

En aquest sentit, cal descriure i interpretar, des de la perspectiva catalana, l'efecte que les normatives europea i espanyola exerceixen sobre el desenvolupament del sistema comunicatiu i quin impacte poden tenir sobre la societat i la cultura catalanes.

2. Les polítiques de comunicació de la Unió Europea (UE)

2.1. La política audiovisual de la UE²: algunes assignatures pendents

La política audiovisual de la UE es basa en tres pilars: un marc normatiu, per assegurar la lliure circulació de productes d'aquest àmbit³; unes polítiques de suport a la indústria del sector, especialment mitjançant el programa MEDIA⁴, i una estratègia comuna en matèria de tecnologies audiovisuals i telemàtiques⁵. El programa MEDIA, en la seva versió més recent (2001-2005), té com a principal novetat la proposta d'adaptació de l'audiovisual a l'era d'Internet. La participació de la indústria catalana en aquest programa es canalitza a través de la MEDIA Antena Catalunya (www.media-cat.com).

Des de la perspectiva de Catalunya, la política audiovisual europea sembla insuficient en dos aspectes: la defensa de la descentralització i la garantia del pluralisme i la protecció de la televisió pública (Moragas i Prado, 2000). Pel que fa a la primera qüestió, la política europea ha estat més aviat abstencionista i ha donat per bones les restriccions imposades per alguns estats a la televisió de proximitat (Moragas i Garitaonandía, 1995). Quant a la segona, les emissores públiques (inclosa la CCRTV) es troben ara enfrontades a unes propostes de regulació que poden dificultar-ne seriosament la supervivència.

Les línies estratègiques sobre política audiovisual anunciades a final de 1999 per la nova Comissió⁶ no presenten cap novetat destacada, a part d'una retòrica més centrada en els nous reptes de l'era digital. D'altra banda, es declara el principi de separació entre la regulació del transport i la dels continguts, encara que, en absència d'una política europea anti-concentració clara, això no passa de ser una retòrica prelegislativa.

(1) Per a una síntesi de la legislació promulgada vegeu, per exemple, Montero i Brokeimann, 1999; GRETEL, 1998; Asensi i Esquembre, 1998; Carreras, 1996.

(2) Vegeu el web de la Direcció General d'Informació, Comunicació, Cultura i Sector Audiovisual de la Comissió Europea: europa.eu.int/comm/dg10/index_es.html/.

(3) Directiva Televisió sense Fronteres, de 1989 (89/552/EEC), modificada posteriorment per la Directiva 97/36/EC, adaptades a la legislació espanyola mitjançant la Llei 25/1994 i la Llei 22/1999, respectivament.

(4) Per a una informació àmplia sobre el programa MEDIA vegeu europa.eu.int/comm/dg10/avpolicy/media/index_fr.html/.

(5) Vegeu el web de la UE, Direcció General de Recerca: europa.eu.int/comm/dg12/mission1.html/.

(6) Comissió Europea (1999): *Principios y directrices de la política comunitaria en el sector audiovisual en la era digital*, COM(1999) 657 final, 14 de desembre de 1999. URL: europa.eu.int/comm/dg10/avpolicy/key_doc/legispdf/les/av_es.pdf.

2.2. La política de telecomunicacions de la UE

El panorama actual de les telecomunicacions a Europa s'assembla ben poc a la situació dels anys 80, en què els mercats nacionals estaven monopolitzats per megaempreses públiques. En aquesta transformació, la Comissió ha tingut un gran protagonisme, ja que ha actuat com a motor del canvi. A partir de 1996, amb la plena liberalització dels serveis bàsics i les xarxes, l'acció de la Comissió s'ha centrat a supervisar l'aplicació de les decisions preses i a adoptar alguns instruments legals complementaris. Però el més remarcable del nou període és l'ascens al primer pla de les polítiques de societat de la informació, que tendeixen a integrar en un marc comú les polítiques audiovisuals, de telecomunicacions i de R+D, tal com s'explica a continuació. Aquest canvi d'orientació ja es va perfilar el 1997 en el *Llibre verd sobre la convergència* (Comissió Europea, 1997), on la UE anunciava, explícitament, una nova frontera de les seves polítiques de comunicació.

2.3. De les polítiques de comunicació a la política de la societat de la informació

La UE desplega, en aquest nou àmbit, una àmplia activitat a l'entorn de tres eixos: les estratègies industrials, les polítiques de R+D⁷ i les activitats de divulgació i promoció destinades a estendre la influència de les noves tecnologies i a construir una societat de la informació per a tothom. D'això se n'ocupa la Direcció General de la Societat de la Informació, de nova creació⁸, que té la tasca de coordinar iniciatives que en l'anterior organigrama corresponien a les direccions generals III (Indústria), IV (Competència) i XIII (Telecomunicacions, Mercat de la Informació i Recerca), i de la qual ara depèn la Information Society Promotion Office (ISPO) (www.ispo.cec.be).

L'objectiu final d'aquesta política és promoure el desenvolupament dels nous serveis i de les noves activitats econòmiques, amb la finalitat d'estimular el creixement econòmic i crear llocs de treball. Aquesta necessitat de crear una societat de la informació per a tothom planteja un problema ben important per a les polítiques de la comunicació: la redefinició dels serveis públics d'informació. Més enllà de les primeres passes sobre la disponibilitat (en xarxa) de les informacions de l'administració, com s'argumenta en el *Llibre verd sobre la informació del sector públic en la societat de la informació* (Comissió Europea, 1998), cal revisar les condicions d'accés del públic a les informacions (imposició de peatges).

A Catalunya, la creació del Comissionat per a la Societat de la Informació (vegeu més endavant) respon a aquest mateix objectiu de dinamització i coordinació de projectes, per afrontar els nous reptes. Per això, els responsables de la política catalana faran bé si pressionen tots els òrgans possibles perquè la política europea no continuï al marge dels grans problemes de les regions i els petits països d'Europa, sovint limitats per l'aplicació del principi de subsidiarietat, que en aquest terreny sembla més una renúncia que una aposta pel desenvolupament tecnològic i la identitat cultural europea.

La necessitat de crear una societat de la informació per a tothom planteja un problema: la redefinició dels serveis públics d'informació

(7) Vegeu CORDIS, web dedicat als programes de recerca de la UE (www.cordis.lu).

(8) Vegeu europa.eu.int/comm/dgs/information_society/index_en.htm.

El sector de les indústries culturals, excepte la cinematogràfica, s'ha anat desenvolupant relativament al marge de la intervenció pública directa

3. Les polítiques de comunicació d'àmbit estatal a Espanya

Durant la primera legislatura del Partit Popular (1996-2000), l'àmbit en què van donar-se més intervencions públiques va ser el de les telecomunicacions. Aquest protagonisme no deriva tan sols del profund procés de desregulació que ha experimentat aquest sector, sinó també de la incidència creixent de les telecomunicacions en els mitjans de comunicació *tradicionals* i en els *nous mitjans* (Internet). Ens referim a l'espectacular i políticament controvertida participació del gran operador Telefónica en el sector dels mitjans de comunicació i Internet (Terra Networks). L'aliança de Telefónica amb el BBVA, anunciada el febrer de 2000, va provocar una gran commoció en l'opinió pública espanyola, per la concentració de mitjans i les implicacions polítiques que tenia.

Aquests moviments demostren que la convergència entre telecomunicacions i mitjans de comunicació és un fet indiscutible. Ja no podem referir-nos a les polítiques de televisió al marge de decisions relatives a infraestructures, tecnologies, operadors i serveis de telefonia, i viceversa. El *punt calent* de la política audiovisual del període --la regulació de la televisió digital per satèl·lit i els seus continguts (els drets del futbol, amb més precisió)-- s'ha *resolt* en un marc molt més ampli, en el qual l'administració estava dirimint qüestions relatives a infraestructures i tecnologies (els satèl·lits, els descodificadors, el futur de les xarxes de cable), a estratègies industrials (diversificació del negoci de Telefónica cap al sector dels continguts), a presa de posicions davant del futur telemàtic, etc., però, sobretot, a la gran lluita per l'hegemonia dels grups de comunicació i, indirectament, per l'hegemonia política.

Simultàniament a aquest gran debat, i sovint barrejant-s'hi, altres qüestions relatives al sector televisiu han aparegut de manera intermitent en primer pla, sense que s'hagi arribat a prendre decisions: és el cas de la reforma pendent de la televisió pública a Espanya, la creació d'una autoritat de l'audiovisual, el ple desenvolupament del sistema autonòmic de televisió i l'aplicació de la llei de televisió local. Pel que fa a la ràdio, el desplegament del marc legal ha comportat un traspàs a les comunitats autònomes de les principals competències de regulació (sobretot l'atorgament de llicències d'emissió), per la qual cosa el Govern central ha deixat de tenir-hi un protagonisme destacat.

Les freqüències i llicències de radiodifusió digital i de telefonia mòbil atorgades el març de 2000, la darrera setmana de la legislatura, posen en relleu, però, que el Govern central encara deté competències importants sobre la ràdio, en absència d'una autoritat reguladora independent.

El sector de les indústries culturals (editorial, audiovisual i de producció discogràfica i multimèdia) s'ha anat desenvolupant relativament al marge de la intervenció pública directa, excepte el sector cinematogràfic, que sobreviu en bona mesura gràcies al suport institucional.

Vist globalment, a escala estatal s'ha accelerat el procés de desregulació del sector comunicatiu sense gaire polèmica ni oposició, amb confusions intermitents entre les polítiques de comunicació i la comunicació política o partidista. Tot plegat ha provocat que hagin quedat sense resoldre qüestions tan transcendents com ara la reducció del deute i el control democràtic de RTVE, la creació d'una autoritat de l'audiovisual, l'impuls a les indústries de continguts, el foment de la innovació tecnològica i la

(9) Vegeu el capítol 6 d'aquesta mateixa obra, "Grups de comunicació".

implantació massiva de les xarxes telemàtiques. En paraules de Díaz Nosty (1998:15), "l'acció normativa no ha iniciat la necessària redefinició dels mecanismes de protecció democràtica, és a dir, el codi de mínims que doni sentit cívica a l'explosió de les indústries del pensament, la cultura i l'oci".

3.1. La distribució de les competències sobre comunicació dins de l'organigrama institucional estatal

Segons l'article 149.1.21 de la Constitució, a l'Estat li corresponen les competències exclusives en matèria de telecomunicacions, mentre que en el terreny dels mitjans de comunicació, l'article 149.1.27 estipula un règim de competències compartides entre l'Estat i les comunitats autònomes.

Les competències sobre cultura, incloent-hi cinematografia i sector editorial, corresponen al Ministeri d'Educació i Cultura (www.mec.es), el qual compta en el seu organigrama amb diverses direccions generals i ens adscrits, com ara la Direcció General del Llibre i l'Institut de la Cinematografia i les Arts Audiovisuals.

El ministeri competent en matèria de telecomunicacions i sector radio-televisiu és el de Foment. Dins del ministeri, l'àrea o secció que s'ocupa concretament d'aquests aspectes és la Secretaria General de Comunicacions (www.sgc.mfom.es), que se subdivideix en set subdireccions generals. Malgrat l'existència, des de 1997, de la Comissió del Mercat de les Telecomunicacions, Foment deté directament el gruix dels poders en la matèria: reglamentació, regulació de l'accés al mercat, gestió de l'espai radioelèctric i fixació de les tarifes màximes i mínimes.

Des de 1991, a Espanya hi ha el Consell Assessor de les Telecomunicacions, com a òrgan consultiu del Govern en el qual participen representants de tots els sectors de l'administració (estatal, autonòmica i local) i de la societat civil implicats en les telecomunicacions.

El Reial Decret Llei 6/1996 va instaurar a Espanya, per primera vegada, l'embrió d'una autoritat reguladora del sector, la Comissió del Mercat de les Telecomunicacions (CMT: www.cmt.es), força allunyada encara de les que funcionen a d'altres països europeus i als Estats Units⁽¹⁰⁾. Es tracta d'una entitat amb personalitat jurídica pròpia i amb una autonomia qüestionable respecte al Govern⁽¹¹⁾, ja que està adscrita al Ministeri de Foment i el Consell de Ministres en nomena tots els integrants (president, vicepresident i set membres, amb un mandat de sis anys renovable una vegada) i els pot destituir. El seu nivell competencial també està força limitat a tasques d'assessorament i administratives (aplicació i seguiment de la normativa vigent), els seus poders reglamentaris són pràcticament nuls i els de sanció, força limitats (Montero i Brokelmann, 1999:122-149). L'àmbit preferent d'intervenció de la CMT és el de les telecomunicacions, si bé té algunes competències en matèria audiovisual, particularment en televisió digital d'accés condicional (de fet, es divideix en un Comitè Audiovisual i un de Serveis de Telecomunicacions). En tot cas, no té competències sobre els continguts, i la seva intervenció se centra generalment en la salvaguarda de la competència en el mercat.

En el terreny radiotelevisiu, la CMT es troba en concurrència amb altres òrgans de regulació o control, fonamentalment amb el mateix Ministeri de Foment (que deté extensos poders sobre la regulació de la televisió privada i sobre els continguts televisius en general, a més de les atribucions més rellevants en matèria de telecomunicacions, com ja s'ha dit) o bé amb el

L'àmbit preferent d'intervenció de la CMT és el de les telecomunicacions, si bé té algunes competències en matèria audiovisual

(10) Vegeu Moragas i Prado, 2000; Toros, 1999, i Comissió del Mercat de les Telecomunicacions, 1999.

(11) Vegeu el Reial Decret Llei 1994/1996, de 6 de setembre, pel qual s'aprova el reglament de la CMT.

*La Llei 11/1998
considera les
telecomunicacions
com a "serveis
d'interès general"
liberalitzats però
sotmesos a
diverses
limitacions*

Consell d'Administració de RTVE, que existeix i funciona al marge de la Comissió, amb les seves pròpies normes i vincles amb el poder executiu i amb les cambres parlamentàries, particularment amb el Congrés dels Diputats, que acull una comissió permanent de control de RTVE.

3.2. La política de telecomunicacions¹²

En matèria de telecomunicacions, els successius governs espanyols del període 1986-1999 han assumit amb força diligència l'aplicació de les directrius de desregulació formulades per la Comissió Europea, de forma que la liberalització completa dels mercats d'infraestructures i serveis va tenir lloc, a Espanya, el desembre de 1998, tan sols 11 mesos més tard que als principals països comunitaris, cosa que significa que el Govern no es va acollir a la moratòria de cinc anys (a partir del gener de 1998) acordada per als països comunitaris amb infraestructures menys desenvolupades (Montero i Brokelmann, 1999:60).

La desregulació de les telecomunicacions a Espanya ha consistit en dos moviments o operacions que s'han desenvolupat amb tempos diferents: d'una banda, la privatització del capital de Telefónica i de Retevisión (Montero i Brokelmann, 1999:91), i de l'altra, l'aprovació de la legislació necessària per liberalitzar plenament el sector, que es va iniciar durant el mandat socialista¹³ però que no va culminar fins a l'aprovació, sota mandat del PP, de la Llei 11/1998 General de Telecomunicacions¹⁴. Aquesta llei, que va significar la plena adaptació del règim jurídic espanyol a les directives europees (Montero i Brokelmann, 1999), considera les telecomunicacions com a "serveis d'interès general" liberalitzats però sotmesos a diverses limitacions i obligacions de servei públic, amb l'objectiu de garantir que els mecanismes del mercat no perjudiquin els interessos generals bàsics, especialment la garantia del servei universal (accés de tots els usuaris als serveis bàsics, amb independència de la seva localització geogràfica i a un preu assequible) que ha d'oferir Telefónica per la seva posició d'operador dominant.

3.3. La política audiovisual¹⁵

La política de comunicació governamental en el terreny radiotelevisiu s'ha centrat en la regulació dels nous serveis digitals, per satèl·lit i terres-tres.

En matèria de ràdio, les mesures més remarcables han estat l'atorgament de 350 noves llicències privades de FM (Reial Decret 1388/1997) i l'aprovació del Pla Tècnic Nacional de la Radiodifusió Sonora Digital Terrenal (Reial Decret 1287/1999), que preveu l'existència de sis canals múltiplex amb capacitat per a fins a 36 programacions (18 d'àmbit estatal, 12 d'àmbit autonòmic i 6 d'àmbit local). RTVE i les corporacions autonòmiques disposaran de sis programacions cadascuna.

Pel que fa a la televisió, les novetats principals del període han estat la creació de les dues plataformes de televisió digital per satèl·lit (Canal Satélite Digital i Vía Digital) i l'aprovació, rodejada en una primera fase d'una estrident polèmica, d'un marc legal per a la televisió digital, amb nombroses disposicions sobre la transmissió de senyals per satèl·lit i cable. També cal destacar l'adaptació de la legislació espanyola a les directives europees¹⁶.

(12) Vegeu el capítol 9 d'aquest mateix informe, "Les telecomunicacions".

(13) Llei 37/1995 de Telecomunicacions per Satèl·lit i Llei 42/1995 de Telecomunicacions per Cable, a més del Reial Decret 1486/1994 de liberalització de la telefonia mòbil GSM, que va donar cobertura legal a l'adjudicació de la segona llicència de telefonia mòbil digital al consorci Airtel.

(14) Precedida pel Reial Decret Llei 6/1996 i la Llei 12/1997 de Liberalització de les Telecomunicacions.

(15) Vegeu, en aquest mateix informe, el capítol 2, "La ràdio", i el capítol 3, "La televisió".

(16) Llei 17/1997, per la qual s'incorpora al dret espanyol la Directiva 95/47/CE i Llei 22/1999, de modificació de la Llei 25/1994, per la qual s'incorpora a l'ordenament jurídic espanyol la Directiva 89/552/CEE.

No hi ha hagut novetats destacables en el terreny de la política cinematogràfica durant el període analitzat, ja que la darrera norma important en aquest àmbit és la Llei de Protecció i Foment de la Cinematografia (Llei 17/1994), aprovada durant la darrera legislatura socialista i encara en vigor. El Govern ha promulgat dos decrets de desenvolupament d'aquesta llei, un que liberalitza les quotes de distribució i flexibilitza les quotes de pantalla (81/1997) i un altre que estableix diversos mecanismes de foment i promoció del cinema espanyol (1039/1997).

3.3.1. Regulació de la televisió analògica

Pel que fa a la televisió pública analògica, queden lluny les propostes de privatització d'un dels dos canals de TVE formulades tímidament pel PP durant la darrera legislatura socialista. Els grans temes de debat sobre RTVE (el dèficit¹⁷, el doble finançament, la professionalització dels organismes de direcció i control) no només no s'han resolt, sinó que s'han agreujat.

En matèria de televisió autonòmica, el debat ha girat al voltant de la reforma de la llei del tercer canal (46/1983), amb l'objectiu de permetre que les comunitats autònomes privatitzin totalment o parcialment els seus canals. També en aquest sentit, el PP s'ha desdit d'algunes de les seves propostes electorals que anunciaven intencions privatitzadores. Ben al contrari, el mateix Ministeri de Foment va demandar, a final de 1998, l'ens públic Radiotelevisión de Canarias per violació de la llei del tercer canal, ja que havia concedit la gestió del seu canal autonòmic, Telecanarias, a una empresa privada amb participació de Sogecable, que havia guanyat el concurs públic convocat pel Govern canari.

Quant a la televisió privada, les actuacions més remarcables han estat la modificació del sostre de participació en el capital de les empreses concessionàries (que passa del 25% al 49%) i l'autorització de la seva cotització a borsa (Llei 50/1998).

En matèria de televisió local hertziana, no hi ha hagut cap modificació del marc jurídic ja existent (Llei 41/1995). No obstant això, la manca d'un pla tècnic estatal de freqüències ha paralitzat el procés de legalització del sector. Segons diverses fonts, les causes poden ser de tipus tècnic (relatives a les freqüències per a la televisió digital terrestre), però també una manca d'interès del Govern central per desenvolupar la llei de televisió local¹⁸, la qual cosa ha comportat les protestes de diversos governs autonòmics, com el de Catalunya i el de Castella-la Manxa.

Una disposició que afecta igual totes les modalitats de televisió és la Llei 22/1999 de modificació de la Llei 25/1994 de transposició de la directiva Televisió sense Fronteres, que obliga les televisions a destinar un 5% dels ingressos al finançament de llargmetratges i telefilms europeus. Aquesta norma¹⁹ també proclama el dret dels telespectadors a conèixer amb una antelació suficient els continguts de les programacions televisives (es pre-tén, així, acabar amb l'ominosa pràctica de la contraprogramació).

3.3.2. Regulació de la televisió digital

Pel que fa a la regulació de la televisió digital, es poden distingir clarament dues etapes: la primera, durant l'any 1997, marcada per l'aspra lluita politicomediàtica a l'entorn de les naixents plataformes digitals (l'anomenada *guerra del futbol*) i la segona, el 1998, en què l'alta tensió políti-

Els grans temes de debat sobre RTVE (el dèficit, el doble finançament, etc.) no només no s'han resolt, sinó que s'han agreujat

(17) Tan sols durant el 1999, el dèficit de RTVE es va reduir en 43.419 milions (*El Periódico de Catalunya*, 4 de març de 2000).

(18) El 1997 el PP va presentar un projecte de llei per modificar la Llei de Televisions Locals en sentit liberalitzador que no va rebre el suport parlamentari necessari.

(19) Desenvolupada i articulada en el Reial Decret 1462/1999, pel qual s'aprova el dret dels usuaris del servei de televisió a ser informats de la programació que s'ha d'emetre.

*La Llei 37/1995
declarava que la
televisió
per satèl·lit no
tindria la
consideració de
servei públic
essencial de
titularitat estatal:
el sector quedava
plenament
liberalitzat*

ca va deixar pas lliure a l'aprovació més *plàcida* de la nova legislació relativa a la televisió digital terrestre.

3.3.2.1. Televisió digital per satèl·lit

La política governamental en matèria de televisió digital per satèl·lit va estar precedida per una mesura inèdita a Espanya: la Llei 37/1995, de Telecomunicacions per Satèl·lit, aprovada a les acaballes de la darrera legislatura socialista, declarava que la televisió per satèl·lit no tindria la consideració de servei públic essencial de titularitat estatal, amb la qual cosa el sector quedava plenament liberalitzat²⁰.

L'aprovació del Reglament Tècnic i de Prestació del Servei de Telecomunicacions per Satèl·lit (Reial Decret 136/1997) va coincidir amb una forta agitació política i mediàtica arran de la posada en marxa de les dues plataformes de televisió digital per satèl·lit, Canal Satélite Digital i Vía Digital. La polèmica es va centrar en un aspecte clau per al finançament d'aquestes noves ofertes audiovisuals: els sistemes de descodificació. El mateix 31 de gener de 1997, el govern va aprovar el Reial Decret Llei 1/1997 sobre ús de normes per a la transmissió de televisió, que pretenia adaptar a la legislació espanyola, per via d'urgència, la Directiva comunitària 95/47/CE. Aquest Reial Decret Llei, convertit en Llei el 3 de maig de 1997²¹, va generar una forta polèmica perquè imposava el sistema de codificació que preveia utilitzar la plataforma Vía Digital, l'anomenat Multicrypt²². Canal Satélite Digital, que emetia des del mes de gener amb un sistema descodificador diferent, va recórrer contra la llei davant de les autoritats comunitàries, les quals van exigir al Govern espanyol que modificés aquesta disposició per considerar-la contrària al dret comunitari. El 13 de setembre de 1997, el Govern promulgava el Reial Decret Llei 16/1997, que eliminava l'obligatorietat de qualsevol de les dues tecnologies però estipulava la necessitat de compatibilitat entre els sistemes (GRETEL, 1998:298).

Aquesta va ser la faceta més visible de la política governamental en matèria de televisió per satèl·lit. Paral·lelament, però, es va posar en marxa la plataforma Vía Digital, coincidint precisament amb la reforma de la llei dels descodificadors, el 15 de setembre de 1997. En el capital de la societat hi havia, com a soci principal, Telefónica (35%), empresa privada però amb vincles legals i polítics amb el govern, juntament amb un seguit d'empreses públiques de comunicació relacionades d'alguna forma amb el govern (TVE Temática, TVC, Telemadrid, C9 i Televisión de Galicia) (Díaz Nosty, 1998:292).

És a la llum d'aquesta participació indirecta del Govern com a part interessada en el litigi que s'ha d'interpretar la seqüència normativa descrita, així com l'aprovació de l'anomenada *Llei del futbol* (21/1997, de 3 de juliol). Aquesta norma tenia com a objectiu declarat "garantir els drets dels consumidors a accedir a les retransmissions audiovisuals dels esdeveniments esportius d'especial rellevància [si bé] el principal objectiu (...) [era] establir límits a la retransmissió d'esdeveniments esportius en codificat" (Montero i Brokelmann, 1999:615). El veritable cavall de batalla eren els drets de retransmissió de la Lliga de Futbol Professional (LFP), que llavors es disputaven les dues plataformes rivals. Canal Satélite Digital tenia avantatge, perquè havia començat a emetre abans que la seva competidora i pels contractes preexistents entre Sogecable i la LFP per a les retransmissions de Canal+.

(20) Decisió imposada per la normativa comunitària (Directiva 94/46/CE) i per la realitat tecnològica, que fa que l'emissió per satèl·lit escapi al control de les legislacions estatals restrictives.

(21) Llei 17/1997, per la qual s'incorpora al dret espanyol la Directiva 95/47/CE, de 24 d'octubre, del Parlament Europeu i del Consell, sobre normes per a la transmissió de senyals de televisió i s'aproven mesures addicionals per a la liberalització del sector.

(22) La llei preveia la possibilitat d'utilitzar el Simulcrypt, tecnologia triada per Canal Satélite Digital, però només si hi havia acord previ entre operadors. Com que aquest acord era inviable tenint en compte les circumstàncies, a la pràctica quedava imposat el Multicrypt. Vegeu GRETEL, 1998:298.

La llei preveu l'elaboració d'un catàleg anual d'esdeveniments esportius que, per la seva especial rellevància social, s'hauran de retransmetre en obert. El responsable de fer aquest catàleg és un organisme nou adscrit al Ministeri d'Educació i Cultura, el Consell per a les Emissions i Retransmissions Esportives, format per 52 membres representatius de les parts interessades i de sectors significatius de la societat civil²³. Pel que fa a la Lliga, la llei estableix un complicat mecanisme que reconeix que almenys un partit de cada jornada serà considerat d'interès general i s'haurà d'emetre en obert; tret d'això, els operadors de televisió codificada podran contractar drets de retransmissió.

3.3.2.2. Televisió digital terrestre. Competències compartides amb les autonomies

Segons Montero i Brokelmann (1999:545-546), "el legislador espanyol ha respost amb agilitat al procés de digitalització" de la televisió terrestre. Ja en la Llei 66/1997 s'estipulava que la televisió digital terrestre seria un servei públic, però no s'hi feia la reserva per a l'Estat, a diferència de la majoria de les anteriors lleis estatals sobre televisió, sinó que en repartia la titularitat amb les comunitats autònomes. La plena regulació d'aquesta activitat va arribar el 1998 amb la promulgació del Pla Tècnic Nacional de la Televisió Digital Terrenal (Reial Decret 2169/1998) i el corresponent Reglament Tècnic i de Prestació del Servei. Aquest pla preveu l'establiment de 48 canals en tres bandes de freqüències diferents; cadascun transportarà, almenys, quatre programacions diferents. Es reserven quatre canals per a cobertura estatal (sense possibilitat de desconexions), nou per a cobertura estatal amb desconexions regionals i per a cobertura específicament autonòmica i local, i 35 per a altres serveis.

Les televisions hertzianes existents tenen garantit el seu accés a les xarxes digitals²⁴, però el més interessant del Pla és la creació de noves televisions amb emissions exclusivament digitals, és a dir, de plataformes digitals terrestres. Les bases del concurs per a l'adjudicació de tres dels canals de cobertura estatal es van aprovar l'11 de gener de 1999; el guanyador va ser el consorci Onda Digital, encapçalat per Retevisión. Una altra novetat remarcable és que, per primera vegada, les comunitats autònomes podran atorgar concessions de televisió digital regional a empreses privades.

3.3.3. Regulació de la televisió per cable

Durant el període objecte d'anàlisi, l'activitat normativa en el terreny de la televisió per cable té el seu principal referent en la Llei General de Telecomunicacions (11/1998, de 24 d'abril), que va derogar (en sentit liberalitzador i d'acord amb la normativa comunitària) la Llei de Telecomunicacions per Cable (42/1995, de 22 de desembre) en tot allò relatiu a les telecomunicacions, però que pràcticament no va alterar les disposicions d'aquesta darrera en matèria de difusió televisiva.

Prèviament, el Govern havia promulgat el Reglament del Cable (Reial Decret 2066/96), que detallava el procediment per a la constitució de les demarcacions territorials i per a la concessió de les llicències corresponents. L'Estat es va dividir en 43 demarcacions i es van concedir 37 llicències de cablejament, que cobreixen una població de 32 milions d'habitants. Catalunya va quedar dividida en tres demarcacions, amb característiques sociodemogràfiques similars, com a resultat d'un acord institucional entre

Una novetat remarcable és que, per primera vegada, les comunitats autònomes podran atorgar concessions de televisió digital regional a empreses privades

(23) Reial Decret 991/1998. Aquest Consell va fer públic el seu primer catàleg el 30 de juny de 1998 (Montero i Brokelmann, 1999:619).

(24) Inicialment, se'ls ha assignat una programació sencera dins d'un canal digital perquè iniciï la transició a la nova modalitat d'emissió; posteriorment, la freqüència analògica que ocupen es convertirà automàticament en un canal digital amb capacitat per a quatre programacions diferents (Montero i Brokelmann, 1999:553).

Les polítiques de comunicació de la Generalitat s'han caracteritzat per un enfocament sobretot lingüístic i cultural

ajuntaments, diputacions i Generalitat de Catalunya²⁵. La llei autoritza Telefónica a operar a les 43 demarcacions, però el Govern va acordar, el desembre de 1998, que hauria d'esperar abans de fer-ho 24 mesos, a comptar a partir de la data d'atorgament de les llicències dels segons operadors (per tant, la data d'entrada de Telefónica en el mercat del cable, sota la marca Imagenio, variarà d'una demarcació a l'altra).

4. Les polítiques de comunicació a Catalunya

Les polítiques de comunicació de la Generalitat s'han caracteritzat per un enfocament sobretot lingüístic i cultural, centrat en les qüestions relatives a la recuperació i la normalització de la llengua i la cultura catalanes. Això s'explica per la precària situació objectiva en què es trobaven en el moment de la restauració de l'autonomia catalana, però també pel fet que les competències de la Generalitat en les diferents matèries objecte d'aquestes polítiques eren força limitades (particularment en el cas de les telecomunicacions, però també en el de la radiotelevisió), excepte en el terreny de la cultura, en què l'autonomia catalana ha tingut sempre competències plenes.

Un segon enfocament rector de les polítiques comunicatives catalanes dels darrers anys ha estat el pròpiament polític, concretat en dos vessants: l'afirmació de l'autonomia catalana enfront del poder central de l'Estat (vessant politicoterritorial) i la incidència del Govern sobre els mitjans de difusió públics (pluralisme).

Aquestes preocupacions o enfocaments predominants continuen vigents, tal com s'argumenta més endavant, però apareixen cada cop més combinats amb una nova perspectiva econòmica, industrial i tecnològica, pròpia de les expectatives i les prevencions que genera l'arribada de la societat de la informació.

El nomenament de Jordi Vilajoana, antic director general de la CCRTV, com a conseller de Cultura i el de Miquel Puig, antic comissionat per a la Societat de la Informació, com a director general de la CCRTV posen en relleu que la convergència entre sectors comunicatius ja no és un vaticini teòric, sinó una realitat. El conseller Vilajoana, en la seva primera compareixença davant de la Comissió de Cultura del Parlament (23 de març de 2000), afirmava: "La cultura és també una gran àrea d'intercanvis, l'espai on les indústries culturals posen en contacte la creació amb el consum i, en funció d'això, una de les àrees amb un potencial de creixement econòmic, de negoci i d'ocupació més evident. Igualment, hem de tenir plena consciència dels reptes que per a la política cultural representen la revolució tecnològica i l'anomenada *cibercultura*" (Vilajoana, 2000).

Algunes de les mesures i actuacions més recents de la Generalitat, com ara la creació del Comissionat per a la Societat de la Informació i de l'Institut Català de les Indústries Culturals, denoten clarament una presa de consciència a l'entorn d'aquestes qüestions.

4.1. La distribució de les competències sobre comunicació dins de l'organigrama institucional autonòmic

Dins de l'organigrama de la Generalitat hi ha diversos òrgans amb competències, directes o indirectes, sobre polítiques de comunicació. Els prin-

(25) Vegeu, dins d'aquest mateix informe, el capítol 3, "La televisió".

cipals són el Departament de Cultura (que intervé en el sector editorial i fonogràfic, la premsa i el sector audiovisual i cinematogràfic), el Departament de Presidència (al qual està adscrita la Direcció General de Radiodifusió i Televisió i, inicialment, el Comissionat per a la Societat de la Informació) i, com a empresa pública, la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV). També intervenen en aquests sectors, si bé de forma tangencial, el Departament d'Indústria, de Comerç i Turisme i el d'Economia, Finances i Planificació. A principi d'abril de 2000, la Generalitat va crear el nou Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, encapçalat per Andreu Mas-Colell, al qual s'adscriurà el Comissionat.

En els darrers anys, hi ha hagut novetats significatives en l'organigrama de l'administració de la Generalitat, directament relacionades amb les polítiques de comunicació. El 1996, es va crear el Consell de l'Audiovisual de Catalunya²⁶. El juny de 1998, la Generalitat va constituir el Comissionat per a la Societat de la Informació, organisme encarregat de coordinar i impulsar les polítiques relacionades amb les tecnologies de la informació i la comunicació.

A principi de 2000, la Generalitat va crear l'Institut Català de les Indústries Culturals, com a "instrument del Govern de la Generalitat de Catalunya per executar les polítiques de suport a les empreses culturals en general, i per desplegar les mesures i accions de suport al sector audiovisual en particular", segons el conseller de Cultura (Vilajoana, 2000). Aquest institut, encarregat de coordinar les polítiques culturals i comunicatives dels diferents departaments i organismes de la Generalitat, comptarà amb línies de crèdit de fins a 8.000 milions anuals per a les seves tasques de promoció i suport a les indústries culturals catalanes.

4.2. La política lingüística i la seva incidència en els mitjans de comunicació

Com s'ha indicat, l'anàlisi de les diferents actuacions del Govern català en matèria de comunicació, des de principi dels 80, revela l'existència d'almenys una constant o element transversal: la qüestió lingüística. La preocupació per la recuperació de l'ús públic del català inspira moltes de les actuacions de la Generalitat. En aquest context, la promulgació de la Llei de Política Lingüística de 1998 (Llei 1/1998) va comportar novetats normatives importants per als mitjans de comunicació i les indústries culturals catalanes, particularment per a la ràdio i la televisió privades, així com per al cinema. En aquest sentit, algunes de les principals actuacions de la Generalitat en la legislatura passada en el terreny dels mitjans de comunicació o les indústries culturals pertanyen més aviat a la política lingüística que no a la política de comunicació, tal com s'explica a continuació. Per això, aquesta qüestió apareix en diversos capítols d'aquest informe i en un capítol especial dedicat a la llengua i els mitjans de comunicació²⁷.

4.3. Política audiovisual i de televisió

En matèria de televisió local hertziana, el Govern de la Generalitat va aprovar, l'octubre de 1996, el Decret 320/1996, de regulació del règim jurídic de les televisions locals per ones terrestres, en aplicació de les competències que la Llei de Televisió Local li atorgava. Entre altres aspectes, el

La preocupació per la recuperació de l'ús públic del català inspira moltes de les actuacions de la Generalitat

(26) Vegeu el capítol 21 d'aquest mateix informe, "El control democràtic de la televisió".

(27) Vegeu el capítol 12 d'aquest mateix informe, "La llengua".

*El més
remarcable de la
Llei 8/1996 és la
creació del
Consell de
l'Audiovisual de
Catalunya (CAC),
una iniciativa
reguladora
pionera a l'Estat*

*Televisió de
Catalunya té
previst invertir
mil milions
anuals, durant els
tres propers anys,
en programes
catalans*

Decret estipula que la meitat del temps d'emissió reservat pels canals locals a obres europees s'haurà d'ocupar amb "obres d'expressió originària en qualsevol llengua oficial de Catalunya", de les quals almenys el 50% seran en català (art. 14). D'altra banda, el Decret conté les bases del concurs per a l'adjudicació de llicències de televisió local (convocat el 2 d'octubre de 1996), al qual es van presentar 981 sol·licituds en un total de 408 municipis. El concurs no s'ha pogut resoldre perquè el Ministeri de Foment no ha aprovat el pla tècnic de freqüències preceptiu, com s'explica més amunt. La Generalitat ha presentat un recurs contenciós administratiu contra aquesta passivitat del Govern central. Així doncs, el sector de la televisió local a Catalunya continua existint en règim d'alegalitat.

Sobre televisió per cable, el Parlament de Catalunya va promulgar, el juliol de 1996, la Llei 8/1996, de regulació de la programació audiovisual distribuïda per cable, en exercici de les competències en la matèria que li concedia la Llei de Telecomunicacions per Cable de 1995. La llei catalana estipula les mateixes obligacions de programació en català que el decret 320/1996 esmentat. Però el més remarcable d'aquesta norma és la creació del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), una iniciativa reguladora pionera a l'Estat. El règim jurídic del CAC va quedar completat amb el Decret 3/1997. Si bé es tracta d'un organisme amb competències fonamentalment consultives i d'assessorament, és un embrió d'autoritat reguladora independent, les bases legals de la qual, en el moment d'escriure aquest capítol, es troben en un procés de reformulació que li hauria de suposar competències noves i més àmplies.

Pel que fa a les polítiques de promoció de la indústria audiovisual, el Decret de creació del Comissionat per a la Societat de la Informació (DOGC, 4 de juny de 1998) estipula la constitució, al seu si, d'una Comissió per a la Promoció del Sector Audiovisual, amb tasques consultives pel Govern català. En matèria de suport a la producció, destaca el paper de l'Institut Català de Finances, que compta amb una línia de crèdit de 5.000 milions de pessetes anuals per atorgar préstecs a produccions catalanes per cobrir fins a un 30% del seu cost. També és remarcable la intervenció indirecta de l'administració en l'estímul de la producció audiovisual independent a través de Televisió de Catalunya, la qual té previst invertir mil milions anuals, durant els tres propers anys, en programes catalans (Vilajoana, 2000).

A principi de 2000, la regulació del sector audiovisual a Catalunya es trobava sota la influència i l'impuls del debat general sobre mitjans audiovisuals que va tenir lloc al Parlament els dies 14 i 15 de desembre de 1999. Aquest debat va desembocar en l'aprovació de la Resolució 3/VI del Parlament, sobre els mitjans audiovisuals de Catalunya (*Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*, 27 de desembre de 1999), que comença reconeixent que "el marc legal del sistema de comunicacions de Catalunya és insuficient i inadequat a la realitat actual" i estableix un calendari per a la seva revisió durant l'any 2000.

La primera concreció normativa d'aquest calendari va tenir lloc el 26 d'abril de 2000, amb l'aprovació en el ple del Parlament de la Llei del Consell Audiovisual de Catalunya, que modifica el règim legal d'aquest organisme i el dota de capacitat de sanció i de més poder de control. També en reforça la independència en relació amb el poder polític, ja que estableix que dels deu membres del nou CAC, nou els nomenarà el Parlament, a proposta d'almenys tres grups parlamentaris i per majoria de

dos terços de la cambra (el que fa deu, el president, el nomena el Govern de la Generalitat).

A més, la llei estableix un règim estricte d'incompatibilitats per als membres, el mandat dels quals durarà sis anys. Amb tot, el CAC continuarà essent un òrgan eminentment consultiu, ja que la llei pràcticament no li atorga poders reguladors ni li concedeix les facultats d'atorgar i retirar llicències d'emissió, o de nomenar el director general de la CCRTV, que queden en mans del Govern de la Generalitat²⁸.

4.4. Política cinematogràfica²⁹

El sector cinematogràfic mereix un tractament separat del conjunt de la producció audiovisual, per les particularitats del producte, la seva incidència determinant en la resta del sector i, pel que fa a Catalunya, la profunda crisi en què ha entrat als darrers anys. La caiguda de les xifres de llargmetratges catalans converteix aquest àmbit en l'autèntica assignatura pendent de les polítiques culturals i de comunicació a Catalunya.

Pel que fa a política cinematogràfica estrictament, durant la darrera legislatura no es va aprovar cap norma ni mesura destacable, i la Generalitat va continuar amb la seva política de subvencions. En realitat, la decisió més remarcable (i polèmica) relativa al sector és el Decret 237/1998 sobre mesures de foment de l'oferta cinematogràfica doblada i subtitulada en llengua catalana (modificat pel Decret 201/1999), una norma més pròpia de política lingüística que no cinematogràfica³⁰. Aquest decret, que desenvolupa la Llei de Política Lingüística, estipula quotes obligatòries de distribució i d'exhibició de pel·lícules en català: s'hauran de doblar o subtitular el 50% dels films distribuïts amb més de 18 còpies, i les sales hauran de destinar un mínim anual del 25% dels dies al cinema en català. La norma havia d'entrar en vigor l'1 de gener de 1999, però la Generalitat ha anat retardant-ne l'aplicació (ara prevista per a l'1 de juny de 2000) davant de l'oposició frontal que va provocar entre els sectors de la distribució i l'exhibició a Catalunya, particularment les distribuïdores nord-americanes, amb les quals es van emprendre negociacions. Una sentència judicial de febrer de 1999 va declarar improcedents les sancions que preveia el Decret. Tot plegat n'ha reduït l'efectivitat a la mínima expressió.

Davant d'aquesta situació, el conseller Vilajoana va anunciar al Parlament, el març de 2000, un canvi de posició del govern català respecte al decret, que podria arribar fins a la retirada, si es constatés "que les distribuïdores comencen a doblar de manera significativa". Mentrestant, la Generalitat participarà inicialment "en una part dels costos de doblatge i de copiatge en els termes establerts des de 1989, que més endavant haurien de ser modificats d'acord amb l'evolució del mercat" (Vilajoana, 2000).

4.5. Política radiofònica³¹

La política radiofònica de la Generalitat en el període estudiat també està clarament tenyida d'objectius de política lingüística, i té el seu referent normatiu principal en el Decret 269/1998, que desenvolupa, entre altres aspectes, les disposicions de la Llei de Política Lingüística sobre emissions en català. Així, el seu article 6 estipula que un mínim del 50% del temps d'emissió i un mínim del 25% de la programació musical de cada emissora hauran de ser en aquesta llengua.

La decisió més remarcable (i polèmica) és el Decret 237/1998 sobre mesures de foment de l'oferta cinematogràfica doblada i subtitulada en llengua catalana

(28) Vegeu, en aquest mateix informe, el capítol 21, "El control democràtic de la televisió".

(29) Vegeu el capítol 5 d'aquest mateix informe, "El sector cinematogràfic".

(30) El conseller Vilajoana, en la compareixença parlamentària de 23 de març de 2000, va afirmar que aquest decret era una "mesura excepcional amb l'objectiu d'introduir un canvi significatiu en el mercat cinematogràfic català". "El seu objectiu essencial era modificar el mercat, no regular-lo", va explicar el conseller (Vilajoana, 2000).

(31) Vegeu el capítol 3 d'aquest informe, "La ràdio".

*Durant la
passada
legislatura, el
Departament de
Cultura va
continuar la seva
política de suport
genèric a l'edició
de llibres en
català, iniciada
el 1982*

No obstant això, no van ser aquestes obligacions el que va encendre la polèmica en aquest sector, sinó una altra derivació d'aquesta norma: el concurs per a la renovació i l'adjudicació de llicències d'emissió. El Decret posava les bases per a la convocatòria d'un concurs públic per adjudicar 39 emissores de FM, al qual es van presentar 61 candidatures. Aquest concurs el va resoldre la Generalitat el 4 de maig de 1999, provocant una forta polèmica perquè no es van renovar tres llicències de la Cadena COPE, la qual va recórrer el concurs davant del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya. El 24 de març de 2000³² aquest tribunal va fallar contra una part de l'esmentat decret. Això significava l'anul·lació de la decisió de no renovar a la COPE aquelles freqüències, però al mateix temps, segons la Generalitat, també significava el reconeixement de "la bondat de la Llei de Política Lingüística". Les tres freqüències objecte de la polèmica hauran de ser objecte d'un nou concurs, que corregeixi la desproporcionada (segons la sentència) puntuació atorgada a l'ús del català.

A principi de 2000, un 35% de les freqüències de FM a Catalunya (33) pertanyia a cadenes d'àmbit estatal (el 1998, eren gairebé la meitat) i un 59% estava en mans de cadenes privades autòctones (percentatge que, el 1998, era del 35%). Això indica que la política radiofònica de la Generalitat s'ha dirigit, darrerament, a potenciar un sector privat autòcton.

4.6. Política de suport al sector editorial, fonogràfic i videogràfic³³

En les polítiques de la Generalitat en els sectors del llibre, l'edició de música i el vídeo tornem a trobar el protagonisme de l'enfocament lingüístic (suport al català). Així, durant la passada legislatura, el Departament de Cultura va continuar la seva política de suport genèric a l'edició de llibres en català, iniciada el 1982. El 1999, es van subvencionar 1.249 títols, per un import total de 253,7 milions de pessetes. Les editorials que van tenir més llibres subvencionats van ser Enciclopèdia Catalana (182 títols), Edicions 62 (151) i Columna (116).

Pel que fa al suport a l'edició de música en català, el 1998 Cultura va repartir 44,6 milions de pessetes entre diverses discogràfiques i grups musicals, i va atorgar subvencions per valor de 23 milions per al doblatge i la distribució de vídeos en català.

5. Conclusions

Les primeres polítiques de comunicació van néixer en el marc de la reivindicació dels drets humans, de la llibertat d'informació i del pluralisme democràtic. Posteriorment, aquestes polítiques van anar eixamplant els seus punts de vista i van incorporar les noves idees d'identitat cultural i de desenvolupament econòmic. Als nostres dies, les polítiques de comunicació han d'ampliar els seus objectius, sense renunciar a cap dels anteriors, en la direcció de construir una societat de la informació per a tothom. Les transformacions dels darrers anys han començat a crear un escenari de múltiples convergències entre la comunicació, la cultura, les telecomunicacions i les formes d'organització de la societat. Es tracta d'un escenari encara incomplet sobre el qual s'endevinen molts perills de concentració i de centralisme contraris als interessos d'una política de comunicació de

(32) *El País*, 25 de març de 2000.

(33) Vegeu el capítol 7 de l'informe, "Tres indústries culturals d'edició discontinua: editorial, fonogràfica i videogràfica".

futur per a Catalunya. Però també s'entreveuen moltes oportunitats que es podrien perdre si no s'afronta una política de comunicació global, que seguirà sent reivindicativa, enfront dels processos de concentració i de centralisme que també actuaran, i amb força, en el nou panorama de la comunicació en l'era digital.

Referències

- ✓ Asensi Sabater, José; María del Mar Esquembre (1998): *Derecho de la información. Normativa básica y de desarrollo*. València: Tirant lo Blanch.
- ✓ Carreras, Lluís de (1996): *Règim jurídic de la informació*. Barcelona: Centre d'Investigació de la Comunicació.
- ✓ Comisión del Mercado de las Telecomunicaciones (1998): *Informe Anual 1998*. Madrid: CMT.
- ✓ Comisión del Mercado de las Telecomunicaciones (1999): *Organismos reguladores independientes del sector audiovisual europeo*. Informe inèdit. Madrid: CMT.
- ✓ Comissió Europea (1987): *Libro verde sobre el desarrollo del mercado común de los servicios y equipos de telecomunicación*. COM (87) 290 final, 30 de juny de 1987. Luxemburg: UE.
- ✓ Comissió Europea (1996): *The Information Society*. Luxemburg: UE.
- ✓ Comissió Europea (1997): *Green Paper on the Convergence of the Telecommunications, Media and Information Technology Sectors, and the Implications for Regulation Towards an Information Society Approach*. COM (97) 623, desembre de 1997. Luxemburg: UE
- ✓ Comissió Europea (1998a): *Green paper on public sector information in the information society*. <www.echo.lu/info2000/en/publicsector/greenpaper.html>.
- ✓ Comissió Europea (1998b): Europa. *Una sociedad de la información para todos*. <http://europa.eu.int/comm/dg13/eeurope/pdf/com081299_es.pdf>.
- ✓ Comissió Europea (1999): *Principios y directrices de la política comunitaria en el sector audiovisual en la era digital*, COM (1999) 657 final, 14-12-1999.
- ✓ Comissionat per a la Societat de la Informació (1999): *La Indústria audiovisual catalana. Una nova Etapa*. <www.gencat.es/csi/audiovisual/pe.htm>.
- ✓ Díaz Nosty, Bernardo (1998): *Informe anual de la comunicación 1997-1998*. Barcelona: Grupo Zeta.

✓ GRETEL (1998): *Competencia y regulación en los mercados de telecomunicaciones, audiovisual e Internet*. Madrid: Colegio Oficial de Ingenieros de Telecomunicación.

✓ Grup d'Alt Nivell sobre la Política Audiovisual (1998): *La era digital y la política audiovisual europea*. Brussel·les: Comissió Europea.

✓ Ministerio de Fomento (1999): *Política de telecomunicaciones y sociedad de la información. Presente y futuro*. <www.sgc.mfom.es/>.

✓ Montero, Juan J.; Helmut Brokelmann (1999): *Telecomunicaciones y televisión. La nueva regulación en España*. València: Tirant lo Blanch.

✓ Moragas, Miquel de; Carmelo Garitaonandía (eds.) (1995): *Decentralization in the global era*. Londres: John Libbey.

✓ Moragas, Miquel de; Emili Prado (2000): *La televisió pública a l'era digital*. Barcelona: Pòrtic.

✓ Moragas, Miquel de; Carmelo Garitaonandía i Bernat López (eds.) (1999): *Televisión de proximidad en Europa*. Bellaterra: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.

✓ Plaza Bayón, Crisanto (dir.) (1999): *Telecomunicaciones y tecnologías de la información. Informe anual 1999*. Barcelona: Grupo Zeta.

✓ Tornos Mas, Joaquín (1999): *Las autoridades de regulación del audiovisual*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya i Marcial Pons.

✓ Vilajoana, Jordi (2000): Notes per a la substanciació de la sessió informativa del conseller de Cultura sobre les línies d'actuació del govern en matèria de cultura i esport (NT 355-00004/06). Document inèdit. Barcelona, 23 de març de 2000.